

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu yönergenin amacı; Atatürk Üniversitesi birimlerinde her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kurallarını, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usullerini belirlemek ve uyacakları ilkeleri tespit etmektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönerge;

- a) Atatürk Üniversitesi mensuplarınca yapılan her tür bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
- b) Atatürk Üniversitesi tarafından ilan edilen öğretim elemanı kadrolarına müracaat eden üniversite mensubu veya mensubu olmayan adayların tüm bilimsel araştırma ve çalışma konularını,
- c) Lisansüstü eğitim sırasında yapılan tez ve bilimsel yayınlar ile yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
- ç) Atatürk Üniversitesi mensuplarınca yurtiçinde ve yurtdışında her çeşit basın, görsel ve işitsel yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan her tür yayımla ilgili yayın etiği sorunlarını,
- d) Atatürk Üniversitesi mensuplarınca biyomedikal araştırmalarda kullanılacak deneklerde ve ekoloji ile ilgili çalışmalarda yapılan etik ihlallerini,

kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönerge; 2547 sayılı Kanununun 24'üncü, 42'nci ve 65'inci maddeleri ile Yükseköğretim Kurulu Genel Kurulunun 10.11.2016 tarihli toplantısında alınan 2016.23.497 sayılı kararı ile yürürlüğe giren "Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi"ne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönergede anılan;

a) Başkan: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulları Başkanlarını,

b) Birim: Bilim alanında çalışma yapan enstitü, fakülte, yüksekokul ve araştırma merkezlerini,

- c) Denek: Üzerinde araştırma, inceleme, deney veya değerlendirme yapılan canlı varlıkları,
 - ç) Kurul: Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurullarını,
 - d) Birim Etik Kurulu: Gerekli görülmesi halinde farklı bilim alanları için Üniversite birimlerinde oluşturulan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurullarını,
 - e) Rektör: Atatürk Üniversitesi Rektörü'nü,
 - f) Rektörlük: Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nü,
 - g) Sekreteryaya: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulları Sekreteryasını,
 - ğ) Senato: Atatürk Üniversitesi Senatosu'nu,
 - h) Üniversite: Atatürk Üniversitesi'ni,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler

MADDE 5 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:

- a) İntihal: Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek,
- b) Sahtecilik: Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş verileri kullanmak,
- c) Çarpıtma: Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan cihaz veya materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,
- ç) Tekrar yayım: Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,
- d) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp birden fazla sayıda yayımlayarak bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,
- e) Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gereksiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,

2) Diğer etik ihlali türleri:

- a) Destek alınarak yürütülen araştırmalar sonucu yapılan yayınlarda destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile bunların katkılarını belirtmemek,
- b) Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak,
- c) İnsan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarında hasta haklarına saygı göstermemek,
- ç) İnsanlarla ilgili biyomedikal araştırmalarda ve diğer klinik araştırmalarda ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranmak,
- d) İncelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,
- e) Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak,
- f) Dayanaksız, yersiz ve kasıtlı olarak etik ihlal isnadında bulunmak,
- g) Bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılacaksa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak,
- ğ) Araştırma ve deneylerde, hayvan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermek,
- h) Araştırma ve deneylerde, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak.
- ı) Araştırma ve deneylerde, mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak.
- i) Araştırmacılar ve yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlüğüne uymamak,
- j) Bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak, bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak,
- k) Akademik atama ve yükseltmelerde bilimsel araştırma ve yayınlara ilişkin yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak,

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Olarak Değerlendirilemeyecek Haller

MADDE 6 - (1) Bir başkasının özgün üslup ve ifadesinin aynen kullanmamak şartıyla, anonim bilgilerin, bilim alanlarının temel bilgilerinin, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermelerin çalışmalarda kullanılması etik ihlal olarak değerlendirilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurullarının Oluşumu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları

Kurulların oluşumu

MADDE 7 - (1) Rektör tarafından, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulları; “Sosyal ve Beşeri Bilimler”, “Sağlık Bilimleri” ve “Fen ve Mühendislik Bilimleri” alanlarında oluşturulur. Bu kurulların her biri, ilgili bilim alanlarında görev yapan profesör unvanına sahip öğretim üyeleri arasından, iki yıllık süreyle Rektör tarafından seçilen yedişer öğretim üyesinden oluşur.

(2) Gerekli görülmesi halinde çalışmaların verimliliğini sağlamak amacıyla farklı bilim alanları veya Üniversitenin farklı birimleri için farklı bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları oluşturulabilir. Birim etik kurulları ilgili etik kurulunun önerisi ve Rektörlük Makamının onayı ile oluşturulur. Her birim etik kurulu en az beş öğretim üyesinden oluşur. Bu üyeler, ilgili alan etik kurul başkanının önerdiği üyeler arasından Rektör tarafından seçilir.

Sosyal ve Beşeri Bilimleri Alanında aşağıdaki Birim Etik Kurulları oluşturulmuştur.

1. Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
2. Güzel Sanatlar Birim Etik Kurulu

Sağlık Bilimleri Alanında ise aşağıdaki Birim Etik Kurulları oluşturulmuştur.

1. Tıp Fakültesi Birim Etik Kurulu
2. Dış Hekimliği Fakültesi Birim Etik Kurulu
3. Eczacılık Fakültesi Birim Etik Kurulu
4. Veteriner Fakültesi Birim Etik Kurulu
5. Sağlık Bilimleri Fakültesi Birim Etik Kurulu
6. Hemşirelik Fakültesi Birim Etik Kurulu
7. Spor Bilimleri Fakültesi Birim Etik Kurulu.

(Ek: A.Ü. Senatosu - 17/07/2018- 11/74)⁽¹⁾ Fen ve Mühendislik Bilimleri Alanında aşağıdaki Birim Etik Kurulu oluşturulmuştur.

- Ziraat Fakültesi Birim Etik Kurulu

(3) Belirlenen kurul üyeleri hakkında etik ihlalinde bulduklarına dair kesinleşmiş bir adli veya idari karar bulunmamalıdır.

(4) Etik kurallarına aykırı eylemi tespit edilen etik kurulu üyesinin görevi, üniversite Rektörlüğü'nün bu konudaki kararının kendisine tebliği ile sona erer.

(5) Görev süresi biten bir üye aynı usulle yeniden seçilebilir. İzinsiz ve özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin üyeliği kendiliğinden sona erer. Herhangi bir nedenle boşalan üyelik için, aynı usulle yeni üye seçilir.

(6) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları başkanları rektör tarafından seçilir. Her bir bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulu başkanı, kurul üyeleri arasından bir kişiyi başkan yardımcısı olarak seçer. Başkanın görevinin sona ermesiyle birlikte başkan yardımcısının görevi de sona erer.

(7) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının sekretaryası ve raportörlük görevi Atatürk Üniversitesi Hukuk Müşavirliği tarafından yürütülür. Birim etik kurullarının sekretaryası ve raportörlük görevi; Eğitim Bilimleri ve Güzel Sanatlar Birim Etik Kurulları için ilgili Enstitüler tarafından, Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve (Ek: A.Ü. Senatosu - 17/07/2018- 11/74)⁽¹⁾ Ziraat Fakültesi Birim Etik Kurulları için de ilgili Fakülteler tarafından yürütülür.

Kurulların görevleri

MADDE 8 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görevleri şunlardır:

a) Etik ihlal iddialarını incelemek; inceleme kapsamında Rektörlük aracılığıyla gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli diğer işlemleri yapmak,

b) İnceleme sonucunda alınan kararları rektöre sunmak,

c) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere rektöre önerilerde bulunmak,

ç) Sağlık Bilimleri ile Sosyal ve Beşeri Bilimler alanlarında yapılacak olan tez çalışmaları, bilimsel araştırma, yayın, eğitim-öğretim, sağlık hizmetleri uygulamaları gibi etkinliklerde, etik ilkelere uygunluğu açısından birim etik kurulunun görüşünü almak (bu amaçla etik kurul onayı için başvuru, araştırmacı tarafından bağlı bulunduğu birim etik kurul başkanlığına yapılır),

d) Gerek görüldüğü takdirde Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurulunda da bu maddenin (ç) bendinde belirtilen benzer süreci işletirler.

Etik kurullarının toplantı usul ve esasları

MADDE 9 – (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve karar alır. Başkanın katılmadığı toplantılarda başkan yardımcısı, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları toplantılarına başkanlık eder.

(2) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları çalışmalarını bizzat yürütür. Ancak gerektiğinde alanında uzman bilirkişilerden görüş de alabilir.

(3) Aşağıdaki kişiler bu düzenleme kapsamında yapılan incelemelerde bilirkişi ve uzman olarak görevlendirilemez:

a) İlgilinin lisansüstü tez danışmanları ve doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri,

b) (Değişik: A.Ü. Senatosu - 17/07/2018- 11/74)⁽¹⁾ İlgilinin kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri,

- c) İlgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları,
ç) İlgili ile aralarında husumet bulunan kişiler.

(4) İlgilinin çalıştığı bilim alanında öğretim üyesi bulunmaması halinde, en yakın bilim alanında çalışan öğretim üyeleri arasından bilirkişi görevlendirilebilir. Ayrıca etik ihlal iddiasının hukuki anlam ve kapsamına ilişkin olarak bir hukukçu bilirkişi de görevlendirilebilir. Birden fazla bilirkişi atanması halinde her bilirkişi ayrı rapor tanzim eder.

(5) Bilirkişiler dosya kendilerine ulaştığı andan itibaren en geç bir ay içerisinde konuya ilişkin raporunu kendisine gönderilen örneğe uygun olarak hazırlayıp gönderirler. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla bir ay uzatılabilir.

(6) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları üyeleri kendileriyle, kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ve etik ihlalde bulunduğunu iddia ettikleri kişilerle ilgili etik ihlali iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

Etik kurullarına başvuru ve kurulların çalışma esasları

MADDE 10 - (1) Üniversite Rektörlüğüne intikal ettirilen veya bireysel şikâyetlere dayalı olarak rektörlüğe ulaştırılan etik ihlali iddialarında, tüm bilgi ve belgeler, inceleme yapılmak üzere ilgili bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarına iletilir.

(2) Etik ihlal iddialarında; insanlarla ilgili biyomedikal ve diğer klinik araştırmalara yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan, 19 Ağustos 2011 tarih ve 28030 sayılı “Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik” hükümleri ile “Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönetmeliği” hükümleri göz önünde bulundurulur.

(3) Rektörlük, gönderilen her başvuru dosyası için ayrı dosya açar.

(4) Yükseköğretim kurumuna gönderilen ve etik ihlal iddiası içeren şikâyet ve ihbar dilekçelerinde, kişilerin doçentlik başvuru sürecinin devam ettiğinin de belirtilmesi halinde hakkında etik ihlal iddiası bulunan kişinin devam eden bir doçentlik başvurusunun bulunup bulunmadığı hususu yükseköğretim kurumu tarafından derhal Üniversitelerarası Kurul Başkanlığından sorulur. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca devam eden doçentlik başvurusunun bulunduğu bildirilmesi halinde iddialar ile ilgili tüm bilgi ve belgeler Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına gönderilir.

(5) Etik ihlali iddiası sebebiyle hakkında inceleme başlatılan kişilerden iddialara ilişkin olarak gerekli bilgi ve belgelerle birlikte yazılı savunmaları istenir. İlgili kişiler, savunma talep yazısının kendilerine ulaştığı tarihten itibaren on beş gün içerisinde savunmalarını vermedikleri takdirde, bu durumun savunma istem yazısında belirtilmesi koşuluyla kurul, diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verebilir. Hakkında inceleme başlatılanlar, yazılı savunmalarını sunmak üzere iddiaları içeren evrakların bir örneğinin kendilerine verilmesini talep etmeleri halinde, incelemeyi yürüten ilgili kurulca savunma istenmesi yönünde bir karar alınmaksızın da doğrudan yazılı savunmalarını sunabilirler. Ancak bu halde bu kişilerden yeniden yazılı savunma istenmeden de incelemeye devam edilebilmesi için, iddiaları içeren evrakların teslimine ilişkin tutanakta, teslim tarihinden itibaren on beş gün içerisinde savunmasını vermedikleri takdirde diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verileceğinin açıkça belirtilmesi şarttır. Gerekli görülen hallerde savunma sözlü olarak da alınabilir.

(6) Alınacak kararlar, ilgili bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulunda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve kurul üyelerince imzalanır. Karara muhalif kalan üye karşı oy gerekçesini yazmak zorundadır.

(7) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarınca alınan nihai kararlar inceleme raporu niteliğinde olup, bu kararlar onaylanmak ya da başka bir karar alınmak üzere rektöre sunulur. Etik ihlali iddiası hakkında alınan kararlar, Rektörlük tarafından, etik ihlal iddiasında bulunan kişi ve kuruluşlar ile ilgili birim ve kurumlara bildirilir.

(8) Kurul üyeleri, uzman ve bilirkişiler yaptıkları incelemeyle ilgili edindikleri bilgi ve belgeleri açıklayamazlar.

(9) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar Rektörlük aracılığıyla yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

İnceleme sonucunda yapılacak işlemler

MADDE 11 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlerde bulunduğu tespit edilen kişiler hakkında ilgili mevzuat uyarınca gerekli disiplin işlemleri ile diğer idari, hukuki ve cezai işlemler Rektörlük tarafından yapılır. Etiğe aykırı eylemi kanıtlanan kişiler hakkında gerekli disiplin soruşturmasının başlatılması amacıyla ilgili kurumlara da bilgi verilir.

(2) Etiğe aykırı eyleme konu olan eserle daha önce akademik unvan elde edilmiş ise kişi hakkında yapılan işlemler sonucunda alınan etik ihlal kararı sebebiyle bu unvanın geri alınıp alınmayacağı hususu da Rektörlük tarafından değerlendirilir.

(3) Etiğe aykırı eylemlerin gerçekleşmesi halinde asıl müellif, zarar gören veya hakları olumsuz etkilenen kişi ve kuruluşların rıza göstermesi ilgililerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

(4) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı bir eylemin tespit edilmesi halinde Rektörlük tarafından ilgili yayının ortak yazarlarının görev yaptıkları kamu kurumuna da bilgi verilir.

(5) Etik ihlal kararları en geç bir ay içerisinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir.

Gizlilik

MADDE 12 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının kararları, genel düzenlemeler dışında gizlidir, etik kurulların tespitleri hakkında bu Yönergede belirtilen kişi ve kuruluşlar ile başvuru sahibinden başkasına bilgi verilmez.

Yeniden inceleme

MADDE 13 – (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarında daha önce incelenen ve esası hakkında bir karar verilen eserlere ilişkin aynı iddialarla yapılan başvurularda yeniden bir inceleme yapılamaz. Bu halde eserlerin ve eserlere ilişkin iddiaların tamamen aynı olduğunun ilgili bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarınca tespit edilmesi şarttır.

Etik ihlallerine ilişkin kayıtlar

MADDE 14 - (1) Bu düzenleme kapsamında yapılan inceleme sonucunda alınacak kararlar Rektörlük tarafından gizlilik ilkesine riayet edilmek suretiyle uygun bir şekilde dosyalanıp saklanır.

(2) Doçentlik sınavına başvuruda bulunan adaylar dışında kalan kişiler hakkındaki bilimsel araştırma ve yayın etiğine ilişkin şikâyet ve ihbar başvuruları, iddiada bulunulan kişinin eylemi gerçekleştirdiği sırada bağlı bulunduğu yükseköğretim kurumunca değerlendirilerek karara bağlanır.

Geçici Madde 1 – (1) Rektörlük, etik kurullarını, bu Yönergede belirtilen hususlara uygun olarak Yönergenin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir ay içinde oluşturur.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 15 - (1) Üniversite Senatosunun 27.03.2013 tarih ve 3/42 sayılı kararı ile yürürlüğe giren “Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 16- (1) Bu Yönerge, Atatürk Üniversitesi Senatosu tarafından kabulü tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17- (1) Bu Yönerge hükümlerini Atatürk Üniversitesi Rektörü yürütür.

⁽¹⁾ Bu ek ve değişiklik Atatürk Üniversitesi Senatosunun kabul tarihinde yürürlüğe girer.

Yönergenin kabul edildiği Atatürk Üniversitesi Senatosu'nun		
	Tarihi	Sayısı
	9/2/2017	3/21
Yönergede ek ve değişikliğin kabul edildiği Atatürk Üniversitesi Senatosu'nun		
	Tarihi	Sayısı
1	17/7/2018	11/74